

De effectiviteit van interventies op het gebied van sociale vaardigheden bij kinderen met een TOS

Iris Schouten: iris_schouten@hotmail.com
Opleiding voor Logopedie

Inleiding

- 7% van de kinderen heeft een specifieke taalontwikkelingsstoornis (TOS) (1).
- Taal is nodig bij alle vormen van communicatie met anderen en daarom heeft een TOS vele gevolgen.
- Adolescenten met een TOS hebben bijvoorbeeld moeite met het aangaan van vriendschappen en het onderhouden van vriendschappen wat kan leiden tot eenzaamheid, depressies en een lagere kwaliteit van leven.
- Om dit te voorkomen is kennis over interventies op het gebied van sociale vaardigheden bij kinderen nodig.

Doel

Het in kaart brengen van de bestaande interventies gericht op het aanleren van sociale vaardigheden bij kinderen met een TOS in de basisschoolleeftijd en de effectiviteit daarvan.

Methode

Studiedesign: Systematisch literatuuronderzoek

Zoektermen: Language impairment – specific language impairment – language problems – intervention-therapy- treatment – effects – effectiveness- social skills – social communication – functional language – peer interactions. Gezocht in: Pubmed.com

Inclusiecriteria: Participanten waren schoolgaande kinderen met een taalprobleem en sociale problemen. De interventie had doelen gericht op het behandelen van sociale vaardigheden.

Exclusiecriteria: Participanten mochten co morbide stoornissen hebben, bijvoorbeeld autisme, ADHD en/of een benedengemiddeld intelligentiequotiënt (IQ<85) naast min. één participant met een TOS.

Methodologische kwaliteitsbeoordeling: Alle geïnccludeerde artikelen werden beoordeeld op de methodologische kwaliteit middels de Downs & Black checklist (2) ten behoeve van de Best-Evidence-Synthese (3). Tevens werden de data uit de studies geëxtraheerd met betrekking tot de kenmerken van het onderzoek, de inhoud van de besproken interventies en de effectiviteit daarvan.

Resultaten

Potentiële relevante studies gevonden met eerste zoekstring op Pubmed.com op 07-10-2018 (N=2128)

- Dubbele artikelen (N=0)
- Geëxcludeerde artikelen op basis van de titel (N=1791)

Potentiële relevante studies op basis van de titel (N= 337)

- Geëxcludeerde artikelen op basis van de abstract (N=282)

Potentiële relevante studies op basis van de abstract (N=55)

- Geëxcludeerde artikelen op basis van de volledige tekst (N= 43)

Potentiële relevante studies op basis van de volledige tekst (N=12)

- Relevante artikelen gevonden met het sneeuwbal-effect (N=1)

Studies meegenomen in literatuuronderzoek (N=13)

Figuur 1: Flowchart

Best-Evidence Synthese (BES):
Van de 13 geïnccludeerde studies leverden volgens de BES (3), 10 studies geen of onvoldoende bewijs, twee onderzoeken indicatieve uitkomsten (4,14) en leverde één studie een beperkte mate van bewijs (6).

Methodologische kwaliteitsbeoordeling: Van de 13 geïnccludeerde studies was geen uitstekend (N=0), vier goed (N=4), acht voldoende (N=8) en één onvoldoende (N=1).

- Data-extractie:** De 13 studies (Figuur 1) beschreven 10 interventies gericht op het aanleren van pragmatische-/ en sociale vaardigheden bij kinderen met een taalprobleem en sociale problemen in de leeftijd van 3 tot 12 jaar:
- Rollenspellen:* Rollenspellen werden effectief bevonden (4).
 - Communication Intervention:* was op individuele therapiedoelen effectief, maar niet generaliseerbaar (5).
 - Social communication Intervention project:* bleek kwalitatief effectief op educatief en sociaal vlak (6). Geen problemen bij implementatie (7), ouders en leerkrachten waren tevreden over de therapie (8) en metacognitie in interactie droeg bij aan therapieresultaten (9).
 - Speech Bubble Project:* dramalessen gericht op welzijn van kinderen leverden kwalitatieve positieve effecten (10).
 - Peer group entry intervention:* de effecten van deze intensieve interventie gericht op het benaderen van leeftijdsgenoten bleken gegeneraliseerd in meer coöperatief spel (11).
 - Social communication intervention:* de stijging van de ‘validating comments’ bij de kinderen door de interventie verhoogde de beoordeling van de kinderen door de leerkracht op sociabiliteit, maar gaf geen garantie voor meer vrienden in de klas (12).
 - Literature based social communication intervention:* de interventie gericht op het verbeteren van de emotionele intelligentie, liet verschillende maten van effectiviteit zien (13).
 - Joint attention intervention:* Gericht op spel met joint attention, leidde tot betere sociale participatie (14).
 - Multicomponent social communication therapy:* werd effectief bevonden op beurtwisseling en contactinitiatie (15).
 - Specialized kindergarten:* gericht op het aanleren van individuele doelvaardigheden gaf meer kansen op sociaal en academische gebied op de langere termijn (16).

Discussie

Interpretatie resultaten:
Er ontbrak consensus tussen de studies in de termen en diagnoses voor de inclusie van participanten. De diagnoses varieerden van taalontwikkelingsstoornis en pragmatische taalstoornissen tot taal- en sociale problemen.

Er kwam niet één methode als beste uit het onderzoek, wel waren overeenkomsten in de interventies die effectief bleken: rollenspellen (70% van interventies), verhalen, sabotage, modelling en prompting.

Daarom lijkt het voor vervolgonderzoek aanbevolen om bovenstaande componenten van sociale taaltherapie afzonderlijk te toetsen op effectiviteit op de doelgroep ‘kinderen met een TOS en sociale problemen in de basisschoolleeftijd’ om van daaruit een richtlijn te ontwikkelen die logopedisten kunnen gebruiken bij het ontwerpen van hun eigen behandeling voor een kind met een TOS en sociale problemen.

<u>Sterke/zwakke punten:</u> Door geen internationale consensus over de term ‘TOS’ zijn veel zoektermen voor dit begrip in de zoekstrategie gebruikt. Alle vooraf opgestelde in- en exclusiecriteria zijn gebruikt in een systematische screening.	Door geen internationale consensus over ‘TOS’, zijn de interventieresultaten van de participanten niet volledig generaliseerbaar naar Nederlandse kinderen met een TOS. Participantengroepen van drie à vier deelnemers bemoeilijkten de generalisatie van resultaten. Het ontbreken van langetermijnresultaten tot in de puberteit waarbij geen link werd gelegd tussen de sociale doelvaardigheden en het sluiten van vriendschappen maakte generalisatie lastiger. Beoordeling van de methodologische kwaliteit door één onderzoeker, verminderde de betrouwbaarheid. Participanten kwamen veelal uit lage sociaaleconomisch milieus, deze culturele verschillen hielden voor dit onderzoek in dat: - De effectiviteit van de interventie moeilijk te generaliseren was naar Nederlandse kinderen met een TOS die niet per se uit lagere sociale klassen komen. - De inhoud van de interventie mogelijk niet te generaliseren was naar de Nederlandse cultuur.
---	---

Conclusie

Tijdens deze literatuurstudie kwamen 10 interventies naar voren met verschillende maten van effectiviteit en een betrekkelijk lage mate van evidentie. De interventies hebben overeenkomsten zoals: rollenspellen verhalen, sabotage, modelling en prompting. Deze kunnen worden gebruikt voor toekomstig onderzoek voor het ontwikkelen van een richtlijn voor kinderen met TOS en sociale problemen.

Acknowledgement: Met speciale dank een mijn begeleiders Maaïke Plant & Tinne Boons!

- Tomblin, J.B., Records, N.L., Buckwalter, P., Zhang, X., Smith, E. & O'Brien, M. (1997). Prevalence of Specific Language Impairment in kindergarten children. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 40(6), 1245-1260.
- Downs, S. H., & Black, N. (1998). The feasibility of creating a checklist for the assessment of the methodological quality both of randomized and non-randomized studies of health care interventions. *Journal of Epidemiology Community Health*, 52, 377-384.
- van Peppen, R., Harmeling van der Wel, B., Kollen, B., Hobbelen, J. & Buurke, J. (2004). Effecten van fysiotherapeutische interventies bij patiënten met een beroerte: een systematisch literatuuronderzoek. *Nederlands Tijdschrift voor Fysiotherapie*, 114, 126-148.
- Bronvermelding 4 t/m 16 wordt als bijlage tijdens de posterpresentatie getoond.